

19 Οκτωβρίου, 1995

[ΠΙΚΗΣ, Π., ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΚΟΥΡΡΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΤΖΗΤΣΑΓΓΑΡΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΑΡΤΕΜΙΔΗΣ, ΑΡΤΕΜΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Δ/στές]

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Αιτητής,

v.

ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ,

Καθ' ων η Αίτηση.

(Αναφορές Αρ. 1/92 και 2/92)

-
- Συνταγματικότητα νόμων — Αναφορές από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για γνωμάτευση από το Ανώτατο Δικαστήριο, βάσει του Άρθρου 140.2 του Συντάγματος, ως προς τη συνταγματικότητα του Άρθρου 4 του περί Ποινικής Δικονομίας (Τροποποιητικός) (Αρ.2) Νόμου του 1992 και των Αρθρων 2 και 3 του περί Δικαστηρίων (Τροποποιητικός) (Αρ.3) Νόμου του 1992 — Και τα δύο νομοθετήματα κρίθηκαν αντισυνταγματικά για τον λόγο ότι προσκρούουν και έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις των Αρθρων 11.7, 155.1 και 155.4 του Συντάγματος.* 5
- Παρεμπιπτόντα διατάγματα — Έκδοση και αναθεώρηση της ορθότητας ή της νομιμότητας παρεμπιπτόντων διαταγμάτων κατά τον χρόνο έκδοσής τους — Ανάγεται αποκλειστικά στη δικαιοδοσία Ανωτάτου Δικαστηρίου — Σύνταγμα Άρθρο 155.* 10
- Εντάλματα σύλληψης — Δικαιοδοσία για αναθεώρησή τους — Ανάγεται στο Ανώτατο Δικαστήριο — Σύνταγμα Άρθρο 11.7.* 15
- Προνομακά εντάλματα — Η έκδοσή τους ανάγεται αποκλειστικά στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου — Συνταγματικό Δίκαιο Σύνταγμα Άρθρο 155.4.*
- Ανώτατο Δικαστήριο — Η δευτεροβάθμια δικαιοδοσία και η δικαιοδοσία για την έκδοση προνομακίων διαταγμάτων, ανάγεται αποκλειστικά στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου δυνάμει των παραγράφων 1 και 4 του Άρθρου 155 του Συντάγματος αντί-* 20

στοιχα — Επίσης, με βάση τον περί Δικαστηρίων Νόμο του 1960 Άρθρο 25, το Ανώτατο Δικαστήριο κέρηται δικαιοδοσία για την αναθεώρηση των αποφάσεων τόσο του Επαρχιακού Δικαστηρίου όσο και του Κακουργιοδικείου.

- 5 Επαρχιακά Δικαστήρια — Δικαιοδοσία ποινική και πολιτική — Είναι αποκλειστικά πρωτόδικη — Ο περί Δικαστηρίων Νόμος του 1960, Άρθρα 20 - 24.

Συνταγματικό Δίκαιο — Σύνταγμα Μέρος II — Κατοχύρωση των αναπαλλοτριώτων δικαιωμάτων του ανθρώπου.

- 10 Νόμοι και δικαιώματα κατηγορούμενου — Ότι πραγματεύονται οι νόμοι είναι τα δικαιώματά μέσα για την αναθεώρηση δικαστικών αποφάσεων, που επιβάλλουν περιορισμούς σε θεμελιώδη δικαιώματα και όχι η παροχή πρόσθετων δικαιωμάτων στον κατηγορούμενο.

- 15 Κοινός στόχος και των δύο νομοθετημάτων ήταν η παροχή δικαιοδοσίας στα πρωτόδικα ποινικά δικαστήρια, να αναθεωρούν, στο πλαίσιο της δίκης για σκοπούς διαπίστωσης της ποινικής ευθύνης του κατηγορούμενου, την ορθότητα και εγκυρότητα ενταλμάτων σύλληψης και ερεύνης. Απώτερος στόχος ήταν ο αποκλεισμός μαρτυρίας από την ποινική δίκη, η οποία προέκυψε από την εκτέλεση ενταλμάτων τα οποία ακυρώνονται.

20 Το Ανώτατο Δικαστήριο με βάση τις νομικές αρχές που αναφέρονται στο πιο πάνω εισαγωγικό σημείωμα, έκρινε ότι:

- 25 1) Τόσο το Άρθρο 4 του νόμου που αποτελεί αντικείμενο της Αναφοράς 1/92, όσο και τα Άρθρα 2 και 3, που συνιστούν το σύνολο του περιεχομένου του νόμου που αποτελεί αντικείμενο της Αναφοράς 2/92, είναι αντισυνταγματικά
- 2) Το Άρθρο 4 του περί Ποινικής Δικονομίας (Τροποποιητικός) (Αρ.2) Νόμος του 1992 διαχωρίζεται από τις υπόλοιπες διατάξεις του νόμου οι οποίες μπορεί να εκδοθούν.

- 30 Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Police v. Georghiades (1983) 2 C.L.R. 33

Merthodja v. Police (1987) 2 C.L.R. 227

Αστυνομία ν. Γιάλλουρος (1992) 2 Α.Α.Δ. 147

Ellinas v. Republic (1989) 1 C.L.R. 17

Ponnamma v. Arumogan [1905] A.C. 383, 390.

Αναφορές.

Αναφορές του Προέδρου της Δημοκρατίας που έχουν ως αντικείμενο η μεν πρώτη την κρίση της συνταγματικότητας του άρθρου 4 του περί Ποινικής Δικονομίας (Τροποποιητικός) (Αρ.2) Νόμου του 1992 και η δεύτερη των άρθρων 2 και 3 του περί Δικαστηρίων (Τροποποιητικός) (Αρ.3) Νόμου του 1992, οι οποίοι θεσπίστηκαν από τη Βουλή και παραπέμφθηκαν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για έκδοση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας.

Α. Λουκαΐδης, Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας με Τ. Πολυχρονίδου (κα), Δικηγόρος της Δημοκρατίας Α', για τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας..

Ε. Ευσταθίου με Χρ. Πουργουρίδη, για τη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Cur. adv. vult.

Την Απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Γ.Μ. Πιχής, Π.

ΠΙΚΗΣ, Π.: Η Αναφορά του Προέδρου της Δημοκρατίας 1/92 έχει ως αντικείμενο την κρίση της συνταγματικότητας του Άρθρου 4 του περί Ποινικής Δικονομίας (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμου του 1992 (ο νόμος), ο οποίος θεσπίστηκε από τη Βουλή και παραπέμφθηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για έκδοση στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο ίδιος νόμος επιφέρει και σειρά άλλων τροποποιήσεων στον περί Ποινικής Δικονομίας Νόμο - Κεφ. 155, οι οποίες διαχωρίζονται από τις τροποποιήσεις που προβλέπει το Άρθρο 4, η συνταγματικότητα των οποίων δεν αμφισβητείται.

Το Άρθρο 4 του νόμου προβλέπει την προσθήκη του ακόλουθου εδαφίου στο Άρθρο 20 του Κεφ. 155, και τη μετρατροπή του υφιστάμενου κειμένου του Άρθρου 20 ως εδάφιο 1. Το εδάφιο το οποίο προστίθεται, η συνταγματικότητα του οποίου αμφισβητείται, προβλέπει:-

5 “4(2) Ένταλμα το οποίο δεν περιέχει βεβαίωση δικαστή ότι ικανοποιήθηκε για την ύπαρξη εύλογης υπόνοιας και/ή πάσχει ουσιωδώς ως προς τους προβλεπόμενους τύπους δύναται να κηρυχθεί άκυρο υπό του εκδικάζοντος την υπόθεση Δικαστηρίου για σκοπούς της διαδικασίας στην οποία αφορά.’”

10 Η Αναφορά του Προέδρου της Δημοκρατίας 2/92 έχει ως αντικείμενο την κρίση της συνταγματικότητας των Άρθρων 2 και 3 του περί Δικαστηρίων (Τροποποιητικός) (Αρ. 3) Νόμου του 1992 (ο νόμος), ο οποίος θεσπίστηκε από τη Βουλή και διαβιβάστηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για έκδοση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας. Τα Άρθρα 2 και 3, των οποίων η συνταγματικότητα αμφισβητείται, εξαντλούν το περιεχόμενο του νομοθετήματος. Οι στόχοι των αμφισβητούμενων νομοθετημάτων είναι οι ίδιοι: έγκεινται στην παροχή δικαιοδοσίας στα πρωτόδικα ποινικά δικαστήρια να αναθεωρούν, στο πλαίσιο της δίκης για τη διαπίστωση της ποινικής ευθύνης του κατηγορουμένου, την ορθότητα και την εγκυρότητα ενταλμάτων σύλληψης και ερεύνης. Απώτερος στόχος είναι ο αποκλεισμός μαρτυρίας από την ποινική δίκη, η οποία προέκυψε από την εκτέλεση ενταλμάτων τα οποία ακυρώνονται (βλ. *Police v. Georghiades* (1983) 2 C.L.R. 33· *Merthodja v. Police* (1987) 2 C.L.R. 227· *Αστυνομία ν. Γιάλλουρος*, (1992) 2 Α.Α.Δ. 147).

Το κείμενο των Άρθρων 2 και 3 του νόμου (Αναφορά 2/92) έχει ως εξής:-

25 “2. Το άρθρο 20 του βασικού νόμου τροποποιείται με την προσθήκη, αμέσως μετά το εδάφιο (3) αυτού, του ακόλουθου νέου εδαφίου:

30 ‘(4) Αν φανεί στο Κακουργιοδικείο ότι οποιοδήποτε ένταλμα σύλληψης ή έρευνας που εκδόθηκε σύμφωνα με τις πρόνοιες του Συντάγματος, του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου και/ή οποιοδήποτε άλλου νόμου δεν περιέχει βεβαίωση Δικαστή ότι ικανοποιήθηκε για την ύπαρξη εύλογης υπόνοιας και/ή πάσχει ουσιωδώς ως προς τους προβλεπόμενους τύπους, το Κακουργιοδικείο δύναται να ακυρώσει οποιοδήποτε τέτοιο ένταλμα κατά την εκδίκαση της υποθέσεως και για τους σκοπούς της διαδικασίας αυτής.’”

35 “3. Το άρθρο 24 του βασικού νόμου τροποποιείται με την προσθήκη, αμέσως μετά το εδάφιο (2) αυτού, του ακόλουθου νέου εδαφίου:

‘(3) Αν φανεί στο Επαρχιακό Δικαστήριο, όταν εκδικάζει συνολτικώς οποιοδήποτε αδίκημα, ότι οποιοδήποτε ένταλμα συλλήψεως ή έρευνας που εκδόθηκε σύμφωνα με τις πρόνοιες του Συντάγματος, του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου και/ή οποιοδήποτε άλλου νόμου δεν περιέχει βεβαίωση Δικαστή ότι ικανοποιήθηκε για την ύπαρξη εύλογης υπόνοιαι και/ή πάσχει ουσιωδώς ως προς τους προβλεπόμενους τύπους, το Δικαστήριο δύναται να ακυρώσει οποιοδήποτε τέτοιο ένταλμα κατά την εκδίκαση της υποθέσεως και για τους σκοπούς της διαδικασίας αυτής.’”

Η συνάφεια των επιδίκων θεμάτων των δυο Αναφορών οδήγησε στην έκδοση οδηγιών για την από κοινού εξέτασή τους.

Εκ μέρους του Προέδρου της Δημοκρατίας, ο κ. Λουκαΐδης υπέβαλε ότι οι αμφισβητούμενοι νόμοι προσκρούουν στις διατάξεις των παραγράφων 1 και 4 του Άρθρου 155 του Συντάγματος, οι οποίες διαφυλάσσουν τη δευτεροβάθμια και ελεγκτική της νομιμότητας πρωτόδικων αποφάσεων δικαιοδοσία στο Ανώτατο Δικαστήριο. Περαιτέρω, το Άρθρο 11.7 του Συντάγματος προβλέπει ότι διατάγματα για τον περιορισμό της ελευθερίας, όπως το ένταλμα σύλληψης, μπορεί να αναθεωρηθούν από αρμόδιο δικαστήριο, που δεν μπορεί να είναι άλλο από το Ανώτατο Δικαστήριο, στη δικαιοδοσία του οποίου ανάγεται αποκλειστικά η έκδοση των προνομιακών ενταλμάτων (Άρθρο 155.4), περιλαμβανομένου και του εντάλματος habeas corpus, του ένδικου μέσου ειδικά προσαρμοσμένου στη διαπίστωση της νομιμότητας πράξης στέρησης της ελευθερίας του ατόμου.

Το Άρθρο 11.7 του Συντάγματος προβλέπει:-

“7. Πας στερηθείς της ελευθερίας αυτού διά συλλήψεως ή κρατήσεως δικαιούται να προσφύγη εις αρμόδιον δικαστήριο, ίνα τούτο κρίνη ταχέως την νομιμότητα της κρατήσεως και διατάξη την απόλυσιν αυτού, εάν η κράτησις δεν είναι νόμιμος.”

Ως προς το τι συνιστά “έφεση”, ο κ. Λουκαΐδης ανεφέρθη στην *Ponnamma v. Arumogam* [1905] A.C. 383, 390, στην οποία επεξηγείται ότι έφεση είναι η διαδικασία θεώρησης της ορθότητας δικαστικής απόφασης, υπό το φως των στοιχείων (materials) που είχε ενώπιόν του το δικαστήριο που την εξέδωσε. Η δικαιοδοσία εφετείου αποτελεί δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, επειδή

έχει ως αντικείμενο την αναθεώρηση της ορθότητας απόφασης που εκδίδεται στο πλαίσιο πρωτοβάθμιας δικαιοδοσίας. Η δευτεροβάθμια δικαιοδοσία ταυτίζεται με την κατ' έφεση δικαιοδοσία.

5 Ο κ. Ευσταθίου, εκ μέρους της Βουλής των Αντιπροσώπων, υπέβαλε ότι με τις τροποποιήσεις επιδιώκεται η επαύξηση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, για την οποία δεν υποβάλλεται κανένας συνταγματικός περιορισμός. Τα δικαιώματα του ατόμου, τα οποία κατοχυρώνονται στο Μέρος II του Συντάγματος, δεν εξαντλούν τα δικαιώματα του πολίτη γενικά ή του κατηγορουμένου ειδικά, τα οποία ο νόμος μπορεί να του παράσχει.

15 Ό,τι κατοχυρώνεται από το Μέρος II του Συντάγματος είναι τα αναπαλλοτριώτα δικαιώματα του ανθρώπου, εκείνα τα δικαιώματα τα οποία το άτομο δεν μπορεί να αποστερηθεί. Διαφωνούμε, όμως, ότι το αντικείμενο των νόμων οι οποίοι εξετάζονται είναι η παροχή πρόσθετων δικαιωμάτων στον κατηγορούμενο. Ό,τι πραγματεύονται (οι νόμοι) είναι τα δικαίικα μέσα για την αναθεώρηση δικαστικών αποφάσεων, που επιβάλλουν περιορισμούς σε θεμελιώδη δικαιώματα. Η θέση του κ. Λουκαΐδη είναι ότι τα μέσα αυτά αποκλείονται, επειδή αντίκεινται στις συνταγματικές πρόνοιες που διέπουν την αναθεώρηση 20 τόσο της ορθότητας όσο και της νομιμότητας πρωτόδικων δικαστικών αποφάσεων.

25 Ο κ. Ευσταθίου υπέβαλε ότι το Σύνταγμα δεν αποκλείει την αναθεώρηση πρωτόδικων αποφάσεων από ομοβάθμιο δικαστήριο. Ως παράδειγμα παρέθεσε τις διατάξεις του Άρθρου 32(2) του περί Δικαστηρίων Νόμου του 1960 (Ν 14/60), οι οποίες παρέχουν εξουσία για την ακύρωση ή και τροποποίηση παρεμπιπτοντος διατάγματος από ομοβάθμιο δικαστήριο σε οποιοδήποτε μεταγενέστερο χρόνο "επί αποδείξει ευλόγου αιτίας". Πρώτο, οι διατάξεις του Άρθρου 32(2) δε μεταβάλλουν τις συνταγματικές πρόνοιες ως προς το δικαστικό φορέα στον οποίο εναποτίθεται η δευτεροβάθμια δικαιοδοσία. Δεύτερο, αυτές δεν προβλέπουν την αναθεώρηση της ορθότητας ή της νομιμότητας του παρεμπιπτοντος διατάγματος κατά το χρόνο της έκδοσής του. Η εξουσία αυτή ανάγεται αποκλειστικά στο Ανώτατο Δικαστήριο, όπως επισημαίνεται στην *Ellinas v. Republic* (1989) 35 1 C.L.R. 17. Το ακόλουθο απόσπασμα (σελ. 41) αντανακλά την τάξη πραγμάτων που εγκαθιδρύει το Σύνταγμα:-

"A judicial order can only be reviewed in either of two ways:-

(a) By way of appeal when a right of appeal is bestowed by it,
or

(b) by way of certiorari.

Both jurisdictions vest exclusively in the Supreme Court; appellate jurisdiction and jurisdiction to issue prerogative orders vests exclusively in the Supreme Court in virtue of para. 1 and para. 4 of article 155 of the Constitution, respectively.” 5

Σε ελληνική μετάφραση:-

“Δικαστικό διάταγμα μπορεί να αναθεωρηθεί με ένα από δύο τρόπους:- 10

(α) Μέσω έφεσης όπου παρέχεται δικαίωμα έφεσης, ή

(β) μέσω του εντάλματος Σεριοράρι.

Αμφότερες οι δικαιοδοσίες ανήκουν αποκλειστικά στο Ανώτατο Δικαστήριο· δευτεροβάθμια δικαιοδοσία και δικαιοδοσία για την έκδοση προνομιακών διαταγμάτων, ανάγεται αποκλειστικά στη δικαιοδοσία του Ανωτάτου Δικαστηρίου δυνάμει της παρα. 1 και της παρα. 4 του Άρθρου 155 του Συντάγματος, αντίστοιχα.” 15

Η δικαιοδοσία η οποία παρέχεται στο Επαρχιακό Δικαστήριο, ποινική και πολιτική, όπως αυτή καθορίζεται στα Άρθρα 20-24 του περί Δικαστηρίων Νόμου του 1960, είναι αποκλειστικά πρωτόδικη. Ο ίδιος νόμος προβλέπει, Άρθρο 25, ότι η κατ’ έφεση δικαιοδοσία για την αναθεώρηση των αποφάσεων τόσο του Επαρχιακού Δικαστηρίου όσο και του Κακουργιοδικείου ανήκει στο Ανώτατο Δικαστήριο. 20 25

Ερευνήσαμε τα τεθέντα θέματα συνταγματικότητας των δύο νόμων που συνιστούν το επίδικο θέμα της κάθε μιας από τις δυο Αναφορές που έχουμε εξετάσει. Η κρίση μας είναι ότι τόσο το Άρθρο 4 του νόμου, που αποτελεί αντικείμενο της Αναφοράς 1/92, όσο και τα Άρθρα 2 και 3, που συνιστούν το σύνολο του περιεχομένου του νόμου που αποτελεί το αντικείμενο της Αναφοράς 2/92, προσκρούουν και έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις του Άρθρου 11.7, του Άρθρου 155.1 και του Άρθρου 155.4 του Συντάγματος και για το λόγο αυτό είναι αντισυνταγματικά. 30

Ενόψει αυτής της διαπίστωσης, γνωματεύουμε, βάσει του Άρθρου 140.2 του Συντάγματος, ότι:-

- 5 (α) Το Άρθρο 4 του περί Ποινικής Δικονομίας (Τροποποιητικός) (Αρ. 2) Νόμου του 1992 είναι αντισυνταγματικό· διαχωρίζεται, όμως, από τις υπόλοιπες διατάξεις του νόμου, οι οποίες μπορεί να εκδοθούν.
- (β) Ο περί Δικαστηρίων (Τροποποιητικός) (Αρ. 3) Νόμος του 1992 είναι αντισυνταγματικός.

10

Το άρθρο 4 του περί Ποινικής Δικονομικής (Τροποποιητικός) (Αρ.2) Νόμου του 1992 είναι αντισυνταγματικό. Ο περί Δικαστηρίων (Τροποποιητικός) (Αρ.3) Νόμος του 1992 είναι αντισυνταγματικός.